

Case korona: Kassatilanne ravitsemus- ja majoitustoimialoilla

Vesa Puttonen

Valtteri Heikkala

Omar Khary

26.3.2020

Aalto-yliopisto, Rahoituksen laitos

Tiivistelmä

Uusi koronavirus (SARS-CoV-2) vaikuttaa laajasti ja ajaa todennäköisesti monet suomalaiset yritykset taloudelliseen ahdinkoon. Erityisiä kärsijöitä nykyisessä tilanteessa ovat ravitsemus- ja majoitustoimialat. Tässä analyysissä pyrimme hahmottamaan liikevaihdon hetkellisen romahtamisen vaikutukset edellä mainituilla aloilla. Käytettävissä olevien tilinpäätöstietojen avulla pyrimme selvittämään, kauanko yritysten kassat kestävät liikevaihdon romahtamisen jälkeen ja kuinka paljon näillä aloilla syntyy kassavajetta.

Tulostemme mukaan noin 39%-50% yrityksistä ajautuu maksuvaikeuksiin ilman ulkopuolista apua ensimmäisen kuukauden aikana liikevaihdon romahtamisen jälkeen. Ensimmäisen kuukauden kohdalla alalle syntyvä kassavaje tulee kokoluokaltaan olemaan 176 – 314 miljoonaa euroa. Tilanteen jatkuessa puoli vuotta seuraukset ovat jo brutaalit ja vain 10-15% osuus yrityksistä selviää itsenäisesti ilman maksuvaikeuksia alakohtaisen kassavajeen noustessa 1,9–3,1 miljardiin euroon.

Sisällysluettelo

Johdon tiivistelmä	1
Johdanto	3
Tietolähteet ja aineisto	4
Aineiston edustavuus ja vertailu	4
Metodit toimialojen kassavajeen laskemiselle.....	4
Radikaali skenaario: Liikevaihto tippuu 80% ja kulurakenne ei sopeudu.....	5
Maltillinen skenaario: Liikevaihto tippuu 70% ja kulurakenne sopeutuu 20%	6
Rajoittavat tekijät ja muut vaikuttavat tekijät	7
Lopputulokset	8
Lähteet	8

Johdanto

Maailmaa on kohdannut koronakriisi. Terveydellisten vaikutusten lisäksi virus on iskenyt poikkeuksellisella voimalla globaaliin talouteen. Tämä kriisi tuli varoittamatta ja sen uhrit valikoituvat sattumanvaraisesti – erityisesti taloudellisessa mielessä.

Joiltakin yrityksiltä on hävinnyt koko liikevaihto lyhyessä ajassa. Valtio on reagoinut nopeasti tilanteeseen. Perjantaina 20.3.2020 Suomen hallitus ilmoitti massiivisen kuuloisesta 15 miljardin euron tukipaketista yrityksille. Tästä valtaosa, kaksi kolmasosaa, on valtion erityisrahoitusyhtiö Finnveran takauksia. ”Finnvera takaa, pankit jakaa”, kuuluu politiikka. Toiseksi suurin tukisumma koostuu mahdollisuudesta lykätä veroja ja työeläkemaksuja kesän yli. Likviditeettiongelmiensa kanssa painiva yritys pystyy ottamaan lainaa pankista ja näin selviytymään lyhyen aikavälin maksuistaan. Tämäkin laina pitää kuitenkin maksaa takaisin eli ilmaista rahaa se ei yrityksille ole. Verojen ja työeläkemaksujen lykkääntyminen auttaa sekin akuuttiin kassakriisiin, mutta maksuun nekin tulevat vaikkakin vähän myöhemmin.

Työnantajajärjestöt ovat pitäneet ilmoitettuja tukitoimia riittämättöminä. Matkailu- ja ravintolapalveluyrityksiä edustava Mara on todennut, että alan yritykset tarvitsevat valtiolta enemmän suoraa tukea välttyäkseen konkurseilta. Lainojen takaukset eivät järjestön mukaan riitä. Suomen Yrittäjät on esittänyt mm, että valtion ja työeläkeyhtiöiden tulisi ottaa kantaakseen työnantajan sosiaalivakuutusmaksut 1.4.2020 alkaen kolmen kuukauden ajaksi. Vaikutus olisi noin 1,4 miljardia kuukaudessa eli yhteensä 4,2 miljardia. Nyt kun valtion ”piikki on auki”, pyytäjiä riittää.

Valtion perustehtävänä ei ole yritysten suora rahallinen tukeminen. Terveessä taloudessa yrityksiä kaatuu ja uusia yrityksiä syntyy. Mutta nyt taloutemme ei ole terve. Korona on iskenyt Suomessakin talouteen ennen näkemättömällä tavalla. Mutta se ei ole iskenyt jokaiseen kansalaiseen ja yritykseen samalla tavalla.

Maan hallitus ilmoitti 24.3.2020 pyrkivänsä sulkemaan ravintolat, kahvilat ja anniskelupaikat asiakkailta mahdollisimman pian. Tarkoituksena on suojata väestöä ja turvata yhteiskunnan toiminta. Elinkeinovapauteen puuttuminen on kuitenkin poikkeuksellinen toimi, mikä vaikeuttaa ravintolatoimialan toimintaa merkittävästi. Maan rajat on laitettu kiinni ja kansalaisia on pyydetty pysymään kotonaan, mitkä päätökset iskevät majoitusliiketoimintaan voimakkaasti.

Miten kriittinen tilanne ravintola- ja majoitustoimialoilla on ja mikä on taloudellisten tappioiden suuruus? Tämä tulee selviämään kuukausittaisista arvonlisäverolaskelmista,

mutta esimerkiksi maaliskuun arvonlisäverot tulevat maksuun vasta toukokuun puolivälissä. Joidenkin yritysten liikevaihdon romahdus näkyy kuukausitason luvuissa vasta huhtikuussa, mitkä tiedot nähdään kesäkuussa. Teimme tämän vuoksi karkean arvion mahdollisen kassakriisin suuruudesta ainoilla tällä hetkellä käytettävissä olevilla tiedoilla. Analysoimme tässä raportissa yritysten tilinpäätöslukuihin perustuen ravintola- ja majoitusliiketoimialojen kassatilanteen kestävyyttä.

Tietolähteet ja aineisto

Analyysissämme hyödynnämme Orbis-yritystietokantaa ja datan varmentamisen tukena hyödynnämme valtioneuvoston julkaisemaa toimialaraporttia. Käytämme vuoden 2018 tilinpäätöstietoja. Pyrimme hahmottamaan kokonaistilanteen Suomen majoitus- ja ravitsemustoimialoilla. Edellä mainitusta tietokannasta löydämme tarvittavat tiedot kassavarojen kestävyuden selvittämiseksi 5 173 yritykselle, yhteensä tietokannasta löytyy 22 754 yritystä ravitsemus- ja majoitustoimialoilta. Vertasimme Orbis-yritystietokannasta saatavaa dataa yritysten julkaisemiin tilinpäätöksiin ja katsomme datan olevan luotettava ja edustava.

Aineiston edustavuus ja vertailu

Vuonna 2017 majoitus-, ravitsemus- ja ohjelmopalveluiden toimialoilla toimi 19 000 yritystä, jotka tuottivat liikevaihtoa yhteensä 9,7 miljardia euroa (Jänkälä, 2019). Aineistomme 5173 yritystä tuottavat liikevaihtoa 7,4 miljardia. Datamme siis kuvaa määrällisesti noin 25% yrityksistä, jotka tuottavat liikevaihdosta 75%. Aineisto siis edustaa alan isoimpia yrityksiä liikevaihdon mukaan. Vertailu Valtioneuvoston julkaisemaan toimialaraporttiin kertoo, että aineistomme on hyvin edustava otos ravitsemus- ja majoitustoimialoista. Arvioidessamme alakohtaista kokonaisvaikutusta käytämme kertoimena lukua 1,35 (=10 miljardia/7,4 miljardia) arvioidaksemme kokonaisvaikutuksen aineistomme avulla.

Metodit toimialojen kassavajeen laskemiselle

Aineisto- ja aikataulurajoitteiden takia päädyimme käyttämään hyvin karkeaa lähestymistapaa yrityksen kustannusrakenteen selvittämiseen. Lähestymistapamme antaa kuitenkin riittävän luotettavan arvion yritysten kassojen kestävydestä liikevaihdon romahtaessa.

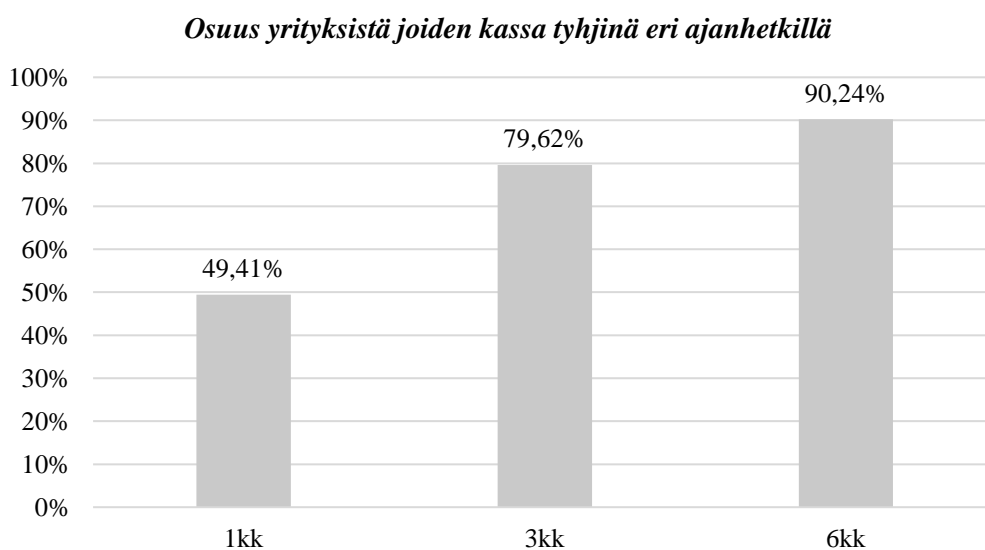
Ensimmäiseksi selvitimme yrityksen kulurakenteen tietyillä oletuksilla. Vähensimme liikevaihdosta liikevoiton (EBIT) ja lisäsimme tähän arvioidun poiston ja mahdollisen muutoksen käyttöpääomassa. Arviomme mukaan alan yrityksillä poistoja syntyy noin 5% suhteessa liikevaihtoon. Oletimme, että yritys voi tässä tilanteessa varmasti myös pienentää käyttöpääoman määrää, kun ostovelkoja ei synny tai myyntisaamisten keräämistä saadaan

tehostettua, karkean arviomme mukaan tämä olisi myös noin 5% liikevaihdosta. Kun liikevaihdosta on vähennetty liikevoitto ja lisätty 10% osuus liikevaihdosta (5% + 5%), saadaan selville yritysکوhtaisesti luku paljonko keskimäärin voisi kuluja syntyä, jos muita sopeutuskeinoja ei ole käytössä. Kutsutaan edellä laskettua lukua yrityksen peruskulukuksi. Tilinpäätöstietojemme ollessa vuositasolla tämä luku luonnollisesti kuvaa myös kuluja per vuosi.

Kaikki laskelmat perustuvat vuoden 2018 tilinpäätöstietoihin, koska vuoden 2019 tilinpäätöstietoja ei vielä ole saatavissa kaikista yrityksistä). Seuraavaksi laskemme skenaarion, jossa liikevaihto tippuu ensin 80% ja kuluja ei saada mukautettua. Laskemme uuden liikevaihdon ja vähennämme siitä laskemamme yrityksen peruskulun. Näin saamme selville kuinka paljon kassa tyhjenisi yhden vuoden aikana. Kertomalla tämä luku 0.5:lla ja vähentämällä tämä yrityksen käteisvaroista (cash and cash equivalents) saamme selville jäljellä olevat kassavarat puolen vuoden kohdalla. Toisessa skenaariossa esitämme tilanteen, jossa liikevaihto romahtaa 70% ja kulurakennetta saadaan mukautettua 20%. Kulurakenteen mukautumisen laskemme vähentämällä yrityksen peruskulusta 20%.

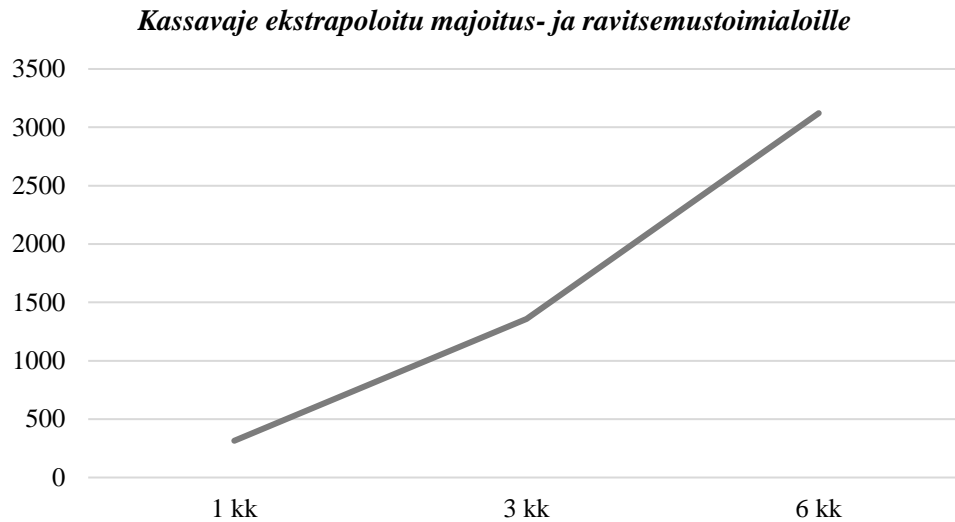
Radikaali skenaario: Liikevaihto tippuu 80% ja kulurakenne ei sopeudu

Ensimmäisessä skenaariossa tavoitteenamme on selvittää suuntaa antava yläraja syntyville kassavajeille ja yritysten likviditeettiongelmiille. Laskemme syntyvät kassavajeet, kun liikevaihto laskee 80% ja kulurakennetta ei saada mukautettua. Laskemme skenaarion vaikutuksen yhden, kolmen ja kuuden kuukauden kohdalla. Alla oleva kuvaaja kuvaa prosenttiosuutta aineistomme yrityksistä, joilla kassavarat loppuvat 1kk, 3kk tai 6kk kohdalla. Voimme havaita alla olevasta diagrammista, että jo ensimmäisen kuukauden aikana melkein joka toinen yritys tulee ajautumaan maksuvaikeuksiin.

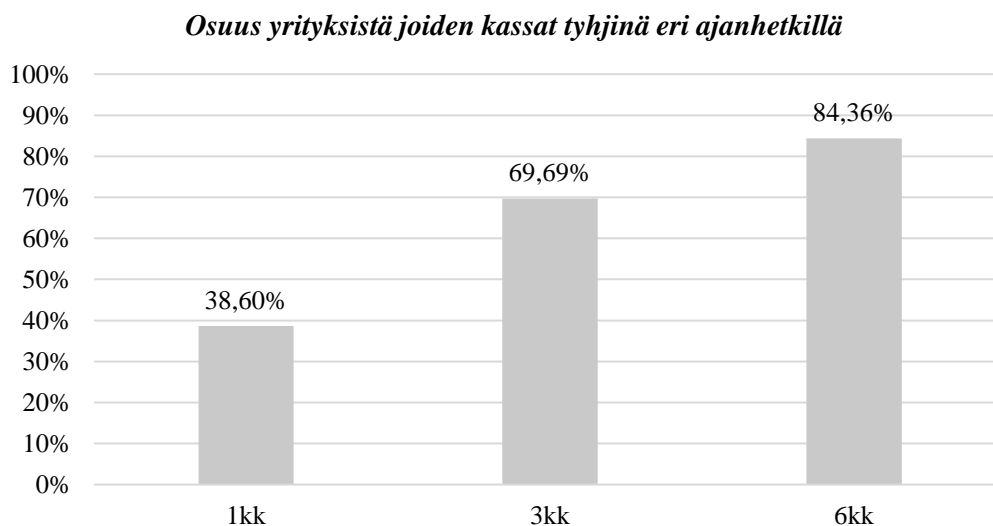
Alla oleva kuvaaja kuvaa syntyvää kassavajetta radikaalissa skenaariossa. Taloudelliset seuraukset ovat hyvin merkittävät jo ensimmäisen kuukauden kohdalla. Ensimmäisen

kuukauden arvioitu kassavaje on yhteensä 314 miljoonaa euroa. Kolmen kuukauden kohdalla se on jo 1,36 miljardia euroa.

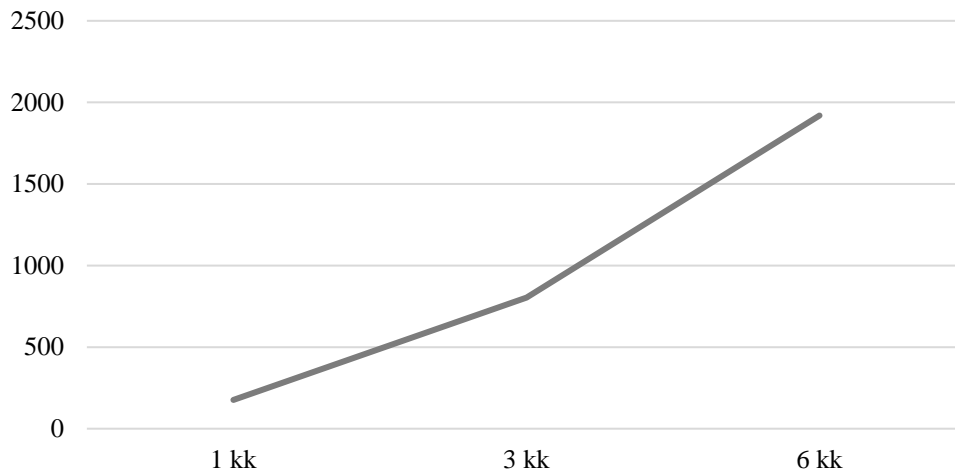
Maltillinen skenaario: Liikevaihto tippuu 70% ja kulurakenne sopeutuu 20%

Toinen skenaario havainnollistaa maltillista alarajaa taloudellisille seurauksille. Laskemme syntyvän kassavajeen ja likviditeettiongelman tilanteessa, jossa liikevaihto laskee 70% ja yritykset saavat mukautettua kulurakennettaan 20%. Tässä skenaariossa 39% aineistomme yrityksistä ajautuu maksuvaikeuksiin ensimmäisen kuukauden aikana ja luku nousee 70% kolmannen kuukauden kohdalla. Tässäkin tilanteessa vain 15% yrityksistä kestäisi itsenäisesti kuusi kuukautta.

Maltillisessa skenaariossa syntyvä kassavaje on huomattavasti pienempi ensimmäisen kuukauden kohdalla, 176 miljoonaa euroa. Kolmannen kuukauden kohdalla kassavaje on jo 803 miljoonaa euroa.

Kassavaje ekstrapoloitu majoitus- ja ravitsemustoimialoille

Rajoittavat tekijät ja muut vaikuttavat tekijät

Kaikki tuloksemme ja estimaattimme perustuvat moniin oletuksiin ja arvioihin, mutta antavat suuntaviivoja taloudellisille vaikutuksille. Käytössämme on vuoden 2018 tilinpäätösdataa ja sen hetkiset kassatilanteet. Todellisuudessa yrityksen kassat saattavat olla kasvaneet vuoden 2019 aikana. Laskelmamme ei ota huomioon erilaisten vakuutusten vaikutusta. Analyysimme olettaa, että yrityksen rahavirrat ovat jakautuneet tasaisesti tilivuoden aikana. Todellisuudessa majoitus- ja ravitsemustoiminta on hyvin syklistä ja osalle juuri kesäkausi on tuottoisinta aikaa.

Aineistomme kuvaa kokoluokassaan alan suurimpia yrityksiä, joilla taseet ovat keskimäärin vahvempia kuin pienyrityksillä. Toisaalta pienet yritykset voivat olla ketterämpiä sopeutumaan yllättäviin tilanteisiin ja omistajien varat saattavat hyvin riittää kattamaan yhden tappiollisen vuoden, mikäli toiminta ei sido paljon työvoimaa ja pääomia. Lisäksi metodimme ei välttämättä täydellisesti kuvasta yritysten kulurakennetta ja kassavirtoja kriisin hetkellä. Kulurakenteen sopeuttaminen on hyvin yritysکوhtaista. Jotkut yritykset voivat saada kulut hyvin alas lomautusten ja vuokranalennusten avulla, kun taas osa yrityksistä ei välttämättä lainkaan pysty sopeuttamaan kulurakennetta tilanteeseen.

Tässä analyysissa olemme keskittyneet vain yritysten kassatilanteen riittävyteen. Alan ajautuessa kriisiin yhteiskunnan kannalta merkittäviä menetyksiä syntyy verotulojen pienentymisen kautta. MaRan teettämän selvityksen mukaan majoitus- ja ravitsemustoimialan verojalanjälki oli yli 2,0 miljardia euroa vuonna 2017. Tähän sisältyvät kaikki verot ja veroluonteiset maksut. Todellisuudessa verokertymä voi olla tätäkin suurempi. (Lith, 2019)

Johtopäätökset

Tulostemme mukaan noin 39%-50% yrityksistä ajautuu maksuvaikeuksiin ilman ulkopuolista apua ensimmäisen kuukauden aikana liikevaihdon romahtamisen jälkeen. Ensimmäisen kuukauden kohdalla alalle syntyvä kassavaje tulee kokoluokaltaan olemaan 176 – 314 miljoonaa euroa.

Kolmannen kuukauden kohdalla 70-80% osuus yrityksistä saattaa ajautua maksuvaikeuksiin kassavajeen noustessa kokoluokkaan 803-1 359 miljoonaa euroa.

Tilanteen jatkuessa puoli vuotta seuraukset ovat jo brutaalit ja vain 10-15% osuus yrityksistä selviää itsenäisesti ilman maksuvaikeuksia alakohtaisen kassavajeen noustessa 1,9–3,1 miljardiin euroon.

Parhaiten tästä kriisistä tulevat selviämään ketterät yritykset, jotka pystyvät mukauttamaan toimintaansa vallitsevaan tilanteeseen. Tärkeää on, että yritykset keksivät vaihtoehtoisia tulonlähteitä tai saavat kulurakennettaan joustamaan lyhyellä aikavälillä. Selviytymistä helpottaa myös kevyt kulurakenne, korkea voittomarginaali ja suuret kassavarat. Käteinen todella on kuningas, varsinkin tänään.

Lähteet

Jänkälä, S. (2019). Matkailun toimialaraportti.

Lith, P., 2019. Matkailu- ja ravitsemisalalan verojalanjälki.

Orbis-yritys tietokanta. <https://orbis.bvdinfo.com>